

BORBÁNDI GYULA

A Müncheni Magyar Intézet

 németországi magyar kulturális intézményrendszernek legjelentősebb, de a müncheni kulturális életnek is fontos műhelye a Müncheni Magyar Intézet. Ezt hosszas előkészületek után magyarok alapították 1962 decemberében. Ebben fontos szerepet játszott Bogyay Tamás történész és művészettörténész, aki ez utóbbi minőségében és kultuszminisztériumi titkárként a második világháború végén, 1945 tavaszán mint a Szépművészeti Múzeum kitelepített műkincsszállítmányának kísérője került Németországba. A háború után ott maradt, majd 1953 januárjától huszonkét éven át a Szabad Európa Rádió Magyar Osztályának kulturális munkatársa volt. Az ő közreműködésével alapította meg többéves fáradozás után Ádám György németországi katolikus főlelkész és Jáklí István emigráns egyesületi vezető a bajor fővárosban – egy kis lakásban, meglehetősen szerény körülmények között – a Magyar Intézetet. Ennek vezetésére, jó taktikai érzéssel, egy ismert, korábban Magyarországon is tudományos munkát végzett német történészt, Georg Stadtmüller egyetemi tanárt kérték fel.

Ő ezt készségesen vállalta, és igazgatóként 1968 elejétől 1980-ig vezette az intézetet. Utána közvetlen munkatársa, Horst Glassl egyetemi tanár került az intézet élére. Rajtuk kívül Ekkehard Völkl és Edgar Hösch történész egyetemi tanárok érdemelnek említést: jelentős mértékben hozzájárultak az intézet munkásságának gyarapításához és tudományos tekintélyének növeléséhez. 1983-ban lett munkatárs a Kolozsvárról származó fiatal K. Lengyel Zsolt (aki az intézet 1962. végi alapításakor még csak két éves volt). Született tehetségének és szervezői képességeinek tulajdoníthatóan hamarosan a legfontosabb munkatársak közé emelkedett, 1997-ben az intézet ügyvezető titkára lett. Addigra már biztosítottnak látszott a munkatársak akkor még szerény javadalmazása, a tevékenység anyagi fedezete. 1964-től kezdve megjelentek a *Studia Hungarica* könyvsorozat, valamint az évkönyvek kötetei. 1997-ben már sikeresen működött az elnökség, amely Horst Glassl igazgatóból, helyetteséből, Ekkehard Völklből, továbbá Edgar Höschből és Adriányi Gábor katolikus egyháztörténészből állott. Az ügykezelést teljes felelősséggel K. Lengyel Zsolt intézte. Szerepe és befolyása láthatóan nőtt, mert feladatait szakszerűen és eredményesen végezte. Az intézet akkor már hosszabb idő óta a Schwabing nevű városrészben, a Beichstrasse egy bérházában székel, közel az egyetemhez és más tudományos intézményekhez.

A kilencvenes évek második felére tehető az az időszak, amikor a Magyar Intézet vezetőinek el kellett gondolkodniuk arról, mit tegyenek annak érdekében,

---

Részlet a nyugat-európai magyarok elmúlt másfél évtizedéről szóló könyv kéziratából.

hogy az intézmény ne csak létezzék, de az addiginál hatékonyabban dolgozzék azoknak a céloknak az érdekében, amelyeket annak idején az alapítók maguk elé tűztek. Az addigi eredmények nem voltak lebecsülhetők, beleértve a *Studia Hungarica* 1964-től rendszeresen megjelent tanulmányköteteit és az *Ungarn-Jahrbuch* nevű évkönyv 1969 és 1997 között megjelent 23 kötetét. A munka akkor még pénzügyileg sem volt kellően megalapozott, az állami támogatás csak lassan folydogált, és voltak időszakok, amikor jelentős nehézségek mutatkoztak. A kiadványok finanszírozása sem volt hosszabb távra biztosított. (A személyi kiadások a kilencvenes évek második felében a költségvetésnek körülbelül 40–50 százalékát tették ki.) A lakbérre és tárgyi kiadásokra azonban mindig volt fedezet, részben állami, részben magánforrásokból. Folyamatosan nőtt a könyvtár, nagyrészt adományokból, 1999-ben már 18 000 kötettel rendelkezett. Gyarapodott a sajtóarchívum is, és mind több személyes hagyaték került az intézet gondozásába.

K. Lengyel Zsoltnak a vezetésbe történt mind szélesebb körű bevonása és hatékony munkája folytán nemcsak anyagilag került jobb helyzetbe az intézet, de nagyobb erővel és kedvezőbb eredménnyel folyt az alapításnál kijelölt célok követése, vagyis a kutatás, a tudományos tanácsadás és tájékoztatás, az archívum fejlesztése és a hagyatékok őrzése, valamint a kiadványok megjelentetése. Abból kifolyólag, hogy az intézet vezető személyei (beleértve a tudományos pályafutása elején álló, de már egyetemi előadó K. Lengyel Zsoltot) különböző bajor egyetemeken működő tanárok voltak, feltételezhető volt, hogy a magyarok iránti érdeklődés az egyetemi oktatásban is jelentkezik majd. A Münchener Magyar Intézet egyébként széles körű együttműködésre törekedett a stuttgarti Magyar Kulturális és Tájékoztatási Központtal, a bécsi Collegium Hungaricummal és más hasonló külföldi magyar és német intézményekkel.

A müncheni munka pezsgésnek indult, annak következtében, hogy Horst Glassl igazgató hathatósan támogatta Lengyel Zsolt fiatalos lendületű kezdeményezéseit és javaslatait. Rendszeresebbé vált az *Ungarn-Jahrbuch* és a *Studia Hungarica* köteteinek megjelenése. Elevenebb lett az intézeten belüli közösségi élet is. Néhány, részben végzett, részben tanulmányait még folytató fiatal müncheni Magyar Kör néven laza társaságot hozott létre, amely K. Lengyel vezetésével gyakran tartott előadással egybekötött összejöveteleket, olykor magyarországi vagy erdélyi előadók közreműködésével. Rövid ideig rendszertelenül megjelenő közlönnyt is kiadtak. A további fejlődésnek és gyarapodásnak azonban határt szabott az anyagi hiánya. Az intézetnek pénzügyi nehézségei támadtak, új munkatársakat nem kapott, és a régiek sem szívesen dolgoztak megfelelő anyagi ellenszolgáltatás nélkül. A bajor állami támogatás elégtelennek bizonyult, nem volt lehetőség a munka kiterjesztésére és elmélyítésére, legfeljebb az iroda fenntartási költségeit fedezte.

A kilencvenes évek közepétől kezdődően számos jele volt annak, hogy az intézet, az általa szolgálni kívánt ügyre és célra irányítva figyelmét, jó és gyümölcsöző együttműködésre törekszik hasonló feladatú hazai intézményekkel, s hajlandó ennek lehetőségeiről a magyar kormányval is tárgyalni. Észrevehető volt azonban, hogy ezt önállóságának minden sérelme nélkül képzelel el, és nem hajlik semmi-

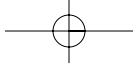
lyen előny ellenére sem olyan egyezsége, amely, még ha bármily csekély módon is, függetlenségét és önállóságát korlátozhatná.

Kedvező fordulat lehetősége csak a kilencvenes évek végén villant fel. A magyarországi politikai fejlemények és az 1998-as választások eredményeként hivatalba lépett Orbán-kormány művelődéspolitikája nyitotta meg az intézet történetének máig is tartó harmadik szakaszát. Ekkor intézményesültek a magyarországi tudományos élettel kiépült kapcsolatok. A német kormányon kívül a magyar kormány is érdekeltnek mutatkozott, és szerepet vállalt az intézet fenntartásában és zavartalan működésében. Mindkettő igyekezett segíteni.

A bajor–magyar kormányközi vegyes bizottság 1999. február végi passau-i ülésén, hosszú tárgyalások után sikerült a Müncheni Magyar Intézetet bevonni a magyar–bajor kulturális együttműködés intézményi hálózatába. Mind a két kormány érdekeltnek mutatkozott és szerepet vállalt az intézet fenntartásában. Felvették hosszú távú, közös kulturális terveik megvalósításának partnerintézményei közé, közösen fedezve ennek költségeit. Edmund Stoiber bajor és Orbán Viktor magyar miniszterelnök 2001. november 3-án közös nyilatkozatot írt alá, amelyben kinyilvánították a további baráti együttműködés és tevőleges partnerség szándékát, valamint azt az elhatározásukat, hogy mindketten támogatják a munkát, amelyet a Müncheni Magyar Intézet a Magyarországot érintő tudományos kutatás, illetve Magyarország bajorországi kulturális megjelenítésének előmozdítása érdekében végez. Az intézet évenként mintegy 536 000 márkát kitevő dologi és személyi kiadást előirányzó költségvetéséhez a magyar kormány 100 000 márkával, tehát nem egészen 20 százalékkal járul hozzá. (2002. január 1-je óta az említett összegek fele az euróban számított összeg.) A bajor kulturális minisztérium partnere az intézet ügyében a Magyar Kulturális Örökség Minisztériuma lett.

A Müncheni Magyar Intézet – 2001. évi tevékenységéről készített jelentése szerint – a magyarságtudomány (hungarológia) ápolását tartja fő céljának, különös tekintettel és figyelemmel mind a tudományos kutatásra, mind az ismeretterjesztő tevékenységekre. Feladatának tekinti Magyarországot és szomszédait – a közép-, kelet-közép és délkelet-európai népek és államok – kölcsönös viszonyának, történelme, hagyományai, berendezkedése, kultúrája, társadalmi rendszere azonos és eltérő vonásainak, egymásrahatásuknak vizsgálatát. Ez egyaránt érinti a nyelvi, irodalmi, művészeti, történelmi, néprajzi, társadalom- és gazdaságtudományi diszciplínákat.

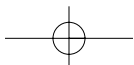
Ezt megelőzően az intézet 2000. évi tevékenységéről 2001. március elején kiadott terjedelmes (34 lapos) jelentés már érzékletes képet nyújtott arról, ami egy esztendő alatt az intézmény életében történt, és arról a törekvésről, amely nemcsak a meglévő állapotok fenntartására, hanem a tevékenység növelésére is irányult. Az intézet mindezekkel a múltban is foglalkozott, de a megnövekedett személyi és anyagi erőforrások lehetővé tették tevékenységének folyamatos növelését. Az intézet 2000-ben már kisebb-nagyobb mértékben 12 munkatársat foglalkoztatott. A munka kedvezőbb honorálása következtében gyarapodtak a tevékenységi területek, és ésszerűbb munkamegosztás alakulhatott ki. A nagyobb költségvetés lehetővé tette a technikai ellátottság fejlesztését, az elektronikus adatfeldolgo-

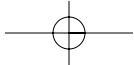

zás és kommunikáció erősebb igénybevételét. Széles körű együttműködés kezdődött a Magyarországgal és Közép-Európával foglalkozó egyéb németországi tudományos, kulturális, társadalmi intézményekkel és társaságokkal. Ezekkel az intézet rendszeresen hirdetett közös programokat, előadóesteket, művészek fellépését, találkozókat, konferenciákat. Maga pedig mind észrevehetőbben vett részt bajorországi, különösen müncheni német tudományos és kulturális intézmények működésében. Mind gazdagabb lett a lista a munkatársak tudományos és publikációs tevékenységéről, bizonyosságot téve széles körű érdeklődésükről és munkakedvükről.

Mindez arra vallott, hogy jelentősebb lett az intézet általános és magyar vonatkozású eligazító, felvilágosító, tanácsadó szerepe. Mind többször vonták be németországi közös vállalkozásokba, konferenciák és kiállítások rendezésébe. Évenként gyarapodott azoknak a németországi tudományos és művelődési intézményeknek a száma, amelyekkel partneri viszonyba lépett. Nem lehet mindenre kitérni, de említést érdemelnek a legtöbbször másokkal együtt rendezett német nyelvű előadóestek és konferenciák. 2000-ben ez utóbbiak közül sikeres volt a Passauban október 15–18-án rendezett *Bajorország és Magyarország a középkorban és a kezdeti újkorban* című, amelynek előadói között nemcsak német, de hazai magyar tudósok is szerepeltek. A november 13–14-én Münchenben rendezett és a Vajdasággal foglalkozó konferenciát német, szerb és vajdasági magyar előadókkal, ahol a többi között részt vett és előadott Németh Zsolt külügyi államtitkár is. Az irodalmi programok közül említést érdemel az *Eszter bagyatéka* német megjelenése alkalmából egy magyar nyelvű Márai-est. Ennek színhelye júniusban a Katolikus Miszsió háza volt. A nyár folyamán Örkény István egyperces novelláiból olvasott fel Mácsai Pál budapesti színművész, a magyarországi zsidóság kezdeteiről beszélt a budapesti Haraszi György, december közepén, német nyelvű esten Kányádi Sándort mutatták be. Az intézet által szervezett zenei műsorok közül említést érdemel a 2000 júliusában az egyetem udvarán rendezett hangverseny a Pegekvartett fellépésével. A budapesti zenészeket, köztük (a két év múlva Kossuth-díjjal kitüntetett) Pege Aladár nagybögőművészt és zeneszerzőt a közönség nagy érdeklődéssel fogadta és hallgatta. Október 22-én Szokolay Balázs zongoraművész volt a vendég. Üdvözlőbeszédet mondott a többi között Entz Géza kulturális államtitkár. A müncheni zeneiskolán is tanult Szokolay programján Bartók és Liszt egy-egy műve is szerepelt. Az est a másnapi október 23-ra, az '56-os forradalomra emlékezve a müncheni magyarok által rendezett fogadással zárult. Ugyancsak a Magyar Intézet rendezte december 8-án a budapesti Kaláka együttes estjét.

Igen gazdag és sikeres volt 2001-ben is a Magyar Intézet programja és működése. Január közepén tartotta első ülését az újonnan alakult 8 tagú kuratórium. Ennek német nyelvterületi tagjait (köztük a magyar Brunner Györgyöt a kölni egyetemről és Deréky Pált a bécsi egyetemről) a tudomány, kutatás és művészet bajor minisztere, Hans Zehetmair, a magyar tagokat (Ferencz I. Szabolcs miniszteri kabinetfőnök, Gecsényi Lajos levéltári igazgató, Kőrösi Orsolya helyettes államtitkár, Monok István, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója) a Nemzeti Kulturális Örökség minisztere, Rockenbauer Zoltán nevezte ki.

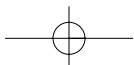

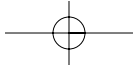
Az intézet 2001-ben önállóan vagy másokkal együtt összesen 19 előadást, felolvasást, hangversenyt rendezett. Az előadók között volt, csak néhányat említ meg: Péter Katalin történész, Szabó Magda regényíró, Gál Csaba zenész és énekes, Harmatta János történész, Esterházy Péter regényíró, Sebestyén Márta énekesnő és a Muzsikás együttes, Bogányi Gergely zongoraművész, Márai-est németül a neves színésszel, Klaus Maria Brandauerrel, Presser Gábor zeneszerző, Halász Judit színművésznő és zenekara, Darvasi László novellaíró. Volt előadás és fotókiállítás Pilinszky Jánosról. Jelentős eseménynek számított a 2001. november és 2002. január között hazai és külföldi magyar részvétellel rendezett Márai Sándor-kiállítás, amelyet az ismert német irodalmi szerkesztő, Sigrid Löffler vezetett be. Említést érdemel a Brassóban született és meghalt Mattis-Teutsch János festőművész, grafikus, szobrász 2001. július és október közötti kiállítása Münchenben, amelyet a bajor és a magyar (Rockenbauer Zoltán) kulturális miniszter nyitott meg. A két utóbbi kiállítás rendezésébe bevonták a Münchener Magyar Intézetet is.

Bővelkedett magyar vonatkozású eseményekben a 2002-es év is, részben annak következményeként, hogy a magyar, de még inkább a német állam nem fukarkodott a pénzügyi támogatással, amihez hozzájárultak az intézet saját bevételei is. Az anyagiak persze önmagukban nem elegendők, de az intézet ésszerűen és eredményesen gazdálkodott bevételeivel.

2002. február közepén formailag is megtörtént az intézet élén a váltás. K. Lengyel Zsolt lett az elnök, első alelnök Ralf Thomas Göllner, második alelnök a korábbi elnök, Horst Glassl. Az év végén némileg megváltozott a kuratórium összetétele, amennyiben októberben meghalt a kölni Brunner György. A kuratórium új elnöke Horst Haselsteiner bécsi egyetemi tanár, helyettese pedig a budapesti Monok István, a Nemzeti Múzeum igazgatója lett. Az év folyamán és az új elnök aktivitásának tulajdoníthatóan bővült az intézet kapcsolatrendszere, és megnövekedett az aktivitása. Február végén a Bajor Tudományos Akadémiával közösen nemzetközi konferenciát rendezett a magyarságtudomány szerepéről a bajor–magyar kulturális kapcsolatokban, december elején pedig fennállása negyvenedik évfordulóját ünnepelte. Hans Zehetmair bajor kulturális miniszter jelentős eredménynek nevezte, hogy egy szerény emigráns kezdeményezésből a bajor–magyar kapcsolatok fontos tényezője lett. A magyar kormány nevében Kocsi László kulturális és Hiller István oktatásügyi államtitkár mondott köszönetet a hungarológia területén végzett negyvenéves munkáért. Ünnepi beszédében K. Lengyel Zsolt igazgató arra emlékeztetett, hogy a magyarság kezdettől fogva szerves kapcsolatot ápol az európai kultúrával.

Az intézet 2002-ben is, nagyrészt másokkal együtt, számos előadást rendezett, amelyek előadói közül csak példaként megemlítendő: Jókai Anna író, Mészölyné Polcz Alaine író, Nádas Péter író, Romsics Ignác történész, Ungváry Krisztián történész, Illyés Kinga előadóművész, Dóczy Péter színművész, Somfai Béla teológus, Hacki Tamás füttyművész, Karsai Gizella pantomimművész, Bogányi Gergely zongoraművész, az együttesek közül a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes, a nyitrai Ghymes zenekar, a szentendrei Vujicsics zene- és énekkar és

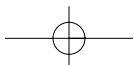
a budapesti Kalamajka együttes. 2002-ben a Magyar Intézet és a magyar nagykövetség által rendezett március 15-ei ünnepségen *Forradalmi líra zenében* címmel két erdélyi és egy budapesti előadó-, illetve zeneművész lépett fel. Ugyanabban az évben a Magyar Intézet együttműködési szerződést kötött a budapesti Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumával és két német kulturális intézménnyel. 2002. december elején a Münchener Magyar Intézet megalapításának negyvenedik évfordulóját ünnepelték.

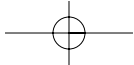
2003-ban némileg visszaesett az intézet tevékenysége annak folytán, hogy csökkent a bajor állami támogatás, és mind gyakrabban került előtérbe a takarékoskodás szükségessége. Ezzel párhuzamosan kormánykörökben olyan elgondolások és mérlegelések jelentkeztek, amelyek arra a kérdésre kerestek választ, hogyan lehetne az egész kelet-európai kutatási intézményrendszert egységesíteni, és közös helyre (Regensburg került szóba) telepíteni, annak érdekében, hogy a tevékenységükkel járó költségek csökkenjenek.

Mind határozottabb és erősebb lett a felismerés, hogy az egyesítés melletti érvek nem mindenben elfogadhatók, a terv nem szolgálja az érintettek érdekeit, és nem talált általános elfogadásra. Hamarosan le is került a napirendről. A munka a korábnál is céltudatosabb és határozottabb lett, úgyhogy az eredmények, mind a kutatás, mind a tanítás területén merőben csak az anyagiaktól függtek. Gyarapodott a könyvtár állománya is, ami természetesen hozzájárult a munka hatékonyságához. Az évi jelentés szerint összesen tizenkét alkalommal rendeztek nyilvános konferenciát, előadást, felolvasást, hangversenyt, filmvetítést. A 2003-as esztendő eseményei közül megemlítendő Szinyei Merse Anna művészettörténész-nőnek *Magyar festők München vonzaskörében* című, a Magyar Főkonzulátussal együtt rendezett áprilisi előadása, valamint egy hangverseny az 1998-ban meghalt Zoller Attila gitárművész emlékére.

Hasonló keretek között és hatékonysággal folyt a munka 2004-ben is, érzékenyen érintve a mind szerényebb anyagi lehetőségektől és különösen attól, hogy budapesti részről nem mutatkozott készség a pénzügyi támogatás növelésére. Némi javulás e tekintetben csak 2005-ben következett be, amikor a magyarországi támogatás másfél százalékkal volt magasabb, mint az előző évi. Ugyanannyi százalékkal csökkent viszont a bajor támogatás. Az arány maradt egy a négyhez. Ennek következtében csökkent a belső és külső munkatársak száma, vagy legalábbis a munkaidő tartama. Az előadási és publikálási tervek megvalósítása változatlanul az anyagiaktól is függtek. Továbbra is csökkent a nyilvános szimpóziumok, kollokviumok, előadások, felolvasások, koncertek száma. Továbbra is közreműködött azonban az intézet a másokkal együtt rendezett konferenciákon, illetve müncheni ünnepségeken és műsoros esteken.

2004 februárjában *Énekelt versek* címmel a Sebő Ferenc által vezetett együttes adott műsort, áprilisban Presser Gábor lépett fel az Amadinda együttesel. Április végén kiállítás nyílt Magyarország világörökség helyeiről, május elején magyar és német résztvevőkkel a bajorországi hungarológiai kutatásokról folyt tanácskozás Münchenben, ezenkívül két budapesti dal- és táncegyüttes adott műsort. Júniusban az orgonaépítő

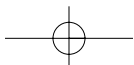

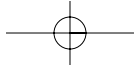
Angster Józsefre emlékeztek. Szeptember végén Vámos Miklós *Apám könyve* című regénye Zeltner Ernő által készített német fordításából olvasott fel Sunnyi Melles színművésznő. Október végén a Magyar Intézet a Münchener Főkonzulátussal együtt az ötvenhatos magyar forradalomra emlékezett, amelyen a többi között a bajor igazságügy-miniszternő is beszélt. November 11–12-én a bajor főváros egy német és magyar tudósok részvételével a hungarológiai kutatásokról rendezett szimpózium színhelye volt. A 2004-es év folyamán Fried István szegedi történész egyetemi tanár, Szabó Magda és Dalos György író, Zilahy Péter popénekes, Bejczy Antal Amerikában élő fizikus tartott előadást Münchenben.

A következő évben, 2005-ben meghívott előadók között volt a hollandiai Várdy Péter bölcsélet-történész, Báthori Csaba Bécsben élő író, Saád József budapesti szociológus, Balogh Szilárd németországi gimnáziumi tanár. A zenei műsorok közé tartozott a budapesti Pege kvartett áprilisi hangversenye, valamint müncheni ének- és táncegyüttesek (Regös, Varázkör, Komámasszonyok) fellépése júniusban. A Müncheni Magyar Intézet magyar és német előadókkal november közepén nemzetközi szimpóziumot rendezett *Barokk és felvilágosodás Magyarországon és Németországban* címmel.

A 2006-os esztendőben a korábbinál ismét valamivel kevesebb pénzből gazdálkodhatott az intézet, mint az előző évben. Teljes munkaidőben dolgozott két fizetett belső munkatárs, öt pedig külső munkatársként rövidebb és alkalmi munkaidővel, annak megfelelő csekélyebb díjazással. A szerény anyagi adottságok miatt mind a taggyűlést, mind a kuratórium ülését a következő évre kellett halasztani. A március közepén aláírt új együttműködési megállapodás szerint az intézet illetékes magyarországi partnere a Külföldi Magyar Kulturális Intézetek Igazgatósága helyett a budapesti Balassi Bálint Magyar Kulturális Intézet lett. A nyilvános események (konferenciák, előadások, kiállítások stb.) száma tekintélyes volt. Ezeket az intézet nagyrészt másokkal együtt rendezte. Részt vett az 1956-os forradalom fél évszázados évfordulója megünneplésén. Október 8-án irodalmi műsort rendezett, amelyben a Nagyvárad Színház két tagja, Kiss Török Ildikó és Varga Vilmos színművészek ötvenhatos költeményeket adtak elő. Ugyancsak az évforduló jegyében nyílt a müncheni Literaturhausban egy kiállítás, amelyben Stefan Moses ötvenhatos fényképfelvételei voltak láthatók. A kiállítás Lendvai Pál Bécsben élő történésszel és szerkesztővel készített interjúval nyílt meg. A év folyamán a Magyar Intézet több előadást hirdetett. Az előadók között volt a newcastle-i egyetemen tanító Erdő György társadalompszichológus, Gyenge Enikő zene tanár és Valachi Anna irodalomtörténész Budapestről, Dzsingisz J. Gábor holland diplomata, Somfai Béla szegedi piarista teológus, Pécsi László genfi pszichológus.

A 2007. május elején a csaknem teljes létszámú kuratóriumnak a müncheni magyar főkonzulátuson tartott ülésén Lengyel Zsolt nyújtott áttekintést az elmúlt két esztendő eseményeiről és munkájáról. Az anyagi helyzet nagyjából változatlan maradt. A viszonylag csekély magyar hozzájárulás nem nőtt, a német valamivel kisebb lett, semmi jele nem mutatkozott a pénzügyi állapotok javulásának. Ez állások és munkamegbízások csökkentésével járt. A megmaradt munkatársak fog-

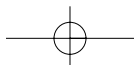

lalkoztatottsága intenzívebbé vált. Az igazgató kérte a kuratóriumot, keressen kiutat e nem éppen megnyugtató pénzügyi helyzetből. Megoldásnak ez írás szerzője szerint a magyar fél anyagi hozzájárulásának növelése kínálkozna, miután az intézet léte és sikere sokkal inkább magyar, mint német érdek. Szóba került az intézet és a müncheni egyetem együttműködése a hungarológiai tanulmányok bővítése és serkentése érdekében, még ha, mint észlelhető volt, a szlavisztika és finnugorisztika együttműködése nem könnyű feladat. K. Lengyel Zsoltnak a müncheni egyetemhez történő szorosabb kapcsolódás érdekében tett javaslatára az illetékes fakultás dékánja 2007 áprilisában azt közölte, hogy arra egyelőre nincs lehetőség, de az egyetem továbbra is az együttműködés erősítésére törekszik. A Magyar Intézet azt szeretné, hogy kapcsolata a regensburgi egyetemmel is fejlődjék és bővüljön. Vannak a kuratóriumban, akik szerint az együttműködést a német és magyar egyetemek között javíthatná, ha hungarológiai érdeklődésű német professzorok látogatói meghívást kapnának magyar egyetemekre.

A Müncheni Magyar Intézet gondozásában két jelentős német nyelvű kiadvány lát napvilágot. Az egyik az 1964 óta kiadott *Studia Hungarica* nevű könyvsorozat, a másik az 1969 óta megjelenő *Ungarn-Jahrbuch* című évkönyv. Mind a kettőt még Georg Stadtmüller indította el, és a két vállalkozás az intézet mindenkori igazgatója irányításával működik.

A *Studia Hungarica* sorozatában az elindulása óta eltelt több mint negyven év alatt immár 50 magyar történelmi tárgyú kötetet jelentetett meg magyar és német szerzőktől. A kiadó kezdetben egy németországi kiadóval volt, egy idő óta az intézet. A szerkesztés az intézeten belül történik. A szerkesztésben és kiadásban 1995-től kezdődően napjainkig részt vett: Horst Glassl és K. Lengyel Zsolt igazgató, egyúttal mint a szerkesztőbizottság vezetője, valamint (ábécé-rendben) Adriányi Gábor, Meinolf Arens, Ralf Thomas Göllner, Hans Hedrich, Edgar Hösch, Foolke Molnár, Tóth Béla, Ekkehard Völkl. Az 1995 és 2007 között kiadott könyvek magyar szerzői közé tartozott a többi között Czettler Antal, Szabó Csaba, Székely Júlia, Varga Gábor, Wildner Dénes.

Az intézet másik kiadványa az 1969 óta évenként megjelenő, átlagosan körülbelül 450–500 lapos *Ungarn-Jahrbuch* című évkönyv, amely jelenlegi alcíme szerint „Zeitschrift für Interdisziplinäre Hungarologie”, vagyis több szakterületet érintő magyarságtudományi folyóirat. Főszerkesztője a mindenkori igazgató, tehát a tárgyalt időszakban, 1995 után Horst Glassl, majd K. Lengyel Zsolt, szerkesztőségi tagjai az e könyvben tárgyalt másfél évezed alatt (hosszabb-rövidebb ideig) Adriányi Gábor, Meinolf Arens, Borbándi Gyula, Brunner György, Ralf Thomas Göllner, Hans Hedrich, Karl Hermes, Edgar Hösch, Foolke Molnár, Tóth Béla, Ekkehard Völkl voltak. A kötetekben tanulmányok, értekezések, tudományos dolgozatok, eseményekről készített beszámolók, valamint nagy számban könyvismertetések és bírálatok jelennek meg. Az évkönyvekben németen kívül angol és francia nyelven írt tanulmányok, cikkek is olvashatók. A 2002-es kötetről készített kimutatás szerint a szerzők közül 25 németországi, 10 magyarországi, 6 romániai, 3 jugoszláviai, 1–1 angliai, hollandiai és ausztriai volt. A nemzetiségi arány

természetesen más, hiszen a németországiak, romániaiak, jugoszláviaiak között magyarok is akadtak (különösen a németországiak körében). A hivatásokat tekintve a többség (huszonkilencen) magától értetődően történész volt. Hozzá kell tenni, hogy az évkönyv megjelenési ideje gyakorta az anyagi helyzet alakulásától függ. Mindkét kiadvány a könyvkereskedői forgalomban is megszerezhető.

A Müncheni Magyar Intézet egyik vagy másik lépése okán bizonyára bírálható, de sohasem azért, hogy nem látta el alapításakor megfogalmazott feladatát és nem képviselte kellően a magyarság, a magyar tudományosság érdekeit, egyetértésben természetesen az őt befogadó és otthont adó országgal. Panaszra e tekintetben sohasem volt ok, sem a nyugati magyarok, sem a németek részéről. Viszont elgondolkodtató, amit K. Lengyel Zsolt e külhoni tevékenység hazai visszhangjáról a közelmúltban írt: „Budapesten mintegy kimondatlanul is úgy látják, hogy egy ilyen műhely akkor támogatandó, ha ennek fejében valamelyik pártpolitikai érdek mögé áll. Erre a viszonzszolgálatra a Müncheni Intézet azonban nem képes, mivel irányítói úgy gondolják, hogy politikát csak egyféleképpen művelhet: minél jobban látja el feladatait.”

Emlék

Köszöntjük a 90 éves szerzőt!